

Finanční arbitř

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město

Tel. 257 042 094, e-mail: arbitr@finarbitr.cz

www.finarbitr.cz

Evidenční číslo:

FA/6342/2014

Registrační číslo (uvádějte vždy
v korespondenci):

380/SU/2013

Nález

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 3. 5. 2013 podle § 8 zákona o finančním arbitrovi o návrhu ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti instituci UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., IČO 64948242, se sídlem Želetavská 1525/1, 140 92 Praha 4 - Michle, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl B, vložka 3608 (dále jen „Instituce“), vedeném podle § 24 zákona o finančním arbitrovi podle tohoto zákona s přiměřeným použitím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o zaplacení 900,- Kč takto:

- I. **Instituce, UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., IČO 64948242, se sídlem Želetavská 1525/1, 140 92 Praha 4 - Michle, je povinna navrhovateli ■, zaplatit 900,- Kč (slovy: devět set korun českých) do tří dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.**
- II. **Instituce, UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., je podle § 17a zákona o finančním arbitrovi povinna zaplatit sankci ve výši 15.000,- Kč (slovy: patnáct tisíc korun českých), protože finanční arbitř v nálezu vyhovuje návrhu navrhovatele, ■. Sankci je instituce, UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s., povinna uhradit ve lhůtě do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky č. ú. 19-3520001/0710, var. symbol 3802013, konst. symbol 558.**

O d ů v o d n ě n í :

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se po Instituci v řízení domáhá zaplacení částky 900,- Kč z titulu náhrady škody, kterou mu Instituce způsobila tím, že Navrhovateli při čerpání spotřebitelského úvěru kreditní kartou umožnila překročit úvěrový limit a následně mu za takové překročení opakovaně účtovala poplatek, který Navrhovatel opakovaně uhradil.

Finanční arbitr při zkoumání podmínek řízení ze shromážděných podkladů zjistil, že dne 6. 3. 2012 uzavřel Navrhovatel s Institucí smlouvu o vydání Platební karty AXA CLUB (dále jen „Smlouva o kreditní kartě“), na jejímž základě Instituce Navrhovateli poskytla revolvingový úvěr ve výši 10.000,- Kč (dále jen „Úvěr“).

Finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel ve smluvním vztahu s Institucí vystupoval jako fyzická osoba, která jedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele ve smyslu ustanovení § 3 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr v rámci zkoumání podmínek řízení dále shledal, že Smlouva o kreditní kartě je smlouvou, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr. Smlouva o kreditní kartě byla uzavřena za účinnosti zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“), a není ve smyslu ustanovení § 2 zákona o spotřebitelském úvěru smluvním vztahem vyloučeným z působnosti tohoto zákona.

Instituce je jako banka oprávněna podle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů („dále jen „zákon o bankách“), vykonávat činnosti na základě licence udělené Českou národní bankou, mimo jiné podle § 1 odst. 1 písm. b) poskytovat úvěry. S ohledem na předmět sporu, kterým je nárok Instituce na poplatek související se spotřebitelským úvěrem, finanční arbitr považuje Instituci ve vztahu k Navrhovateli za věřitele při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru, a tedy za instituci ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr konstatuje, že je příslušný k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí, neboť se jedná o spor mezi věřitelem a spotřebitelem při poskytování spotřebitelského úvěru podle ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) ve spojení s ustanovením § 3 odst. 1 písm. c) a § 3 odst. 2 a 3 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle ustanovení § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dána pravomoc českého soudu.

3. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že mu Instituce v rámci úvěrového vztahu založeného Smlouvou o kreditní kartě celkem 3x účtovala poplatek za překročení ve výši 300,- Kč (dále jen „Poplatek za překročení“), ačkoliv mu nemůže Instituce poskytnout Navrhovateli úvěr vyšší, než jaký byl touto smlouvou sjednán, neboť Instituce je povinna „*hlídat kreditní limit*“. Navrhovatel tento svůj názor dokládá rozhodnutím Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 7. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4227/2009.

Navrhovatel nepopírá, že smluvní podmínky stanoví odpovědnost Navrhovatele za překročení úvěrového limitu, ale zároveň zdůrazňuje, že podle zákona o spotřebitelském úvěru Instituce neměla Navrhovateli poskytnout vyšší úvěr, než jaký byl uveden ve Smlouvě o kreditní kartě. Navrhovatel dodává, že nikdy neměl v úmyslu Kreditní kartou poskytnutý Úvěr přečerpat.

Navrhovatel se domnívá, že Instituce „*úmyslně povoluje částečné přečerpání* (rozuměj překročení – viz dále v textu) *úvěrového limitu, aby mohla naučtovat poplatek za přečerpání*“. Tento svůj závěr Navrhovatel opírá o skutečnost, že po překročení úvěrového limitu Instituce neumožňuje provést Kreditní kartou neomezený počet transakcí a nemělo by tedy být „*složitě limit nastavit tak, aby nešel přečerpat*“.

5. Tvrzení Instituce

Instituce argumentuje, že za překročení úvěrového limitu Navrhovatelí účtovala Poplatek za překročení v souladu se Smlouvou o kreditní kartě a čl. 6. 1 Obchodních podmínek kreditních karet 2013. Konkrétní výše Poplatku za překročení je pak stanovena podle platného sazebníku, v tomto případě 300,- Kč za každé účetní období.

Instituce tvrdí, že k překročení úvěrového limitu došlo vždy v souvislosti s tzv. podlimitní transakcí. K prvnímu překročení úvěrového limitu Navrhovatele došlo při transakci ve výši 300 EUR provedené dne 24. 9. 2012 poté, co dne 23. 9. 2012 Navrhovatel provedl tzv. podlimitní transakci ve výši 690,80 Kč, o níž byla Instituce informována až den následující, tedy 24. 9. 2012. Instituce tvrdí, že *„pokud by Banka informaci o této transakci obdržela při jejím provedení dne 23. 9. 2012, transakci na 300,- EUR by dne 24. 9. 2012 pro nedostatek volných prostředků na úvěrovém účtu navrhovatele nepovolila“*. K překročení úvěrového limitu a druhému účtování Poplatku za překročení v následujícím zúčtovacím období došlo podle tvrzení Instituce proto, že se Navrhovatel na počátku tohoto účetního období *„nacházel pod limitem 10.000,- Kč“*. Ke třetímu podle Navrhovatele neoprávněnému účtování Poplatku za překročení došlo opět v souvislosti s tzv. podlimitními transakcemi ve výši 269,- Kč a 390,- Kč, které byly provedeny dne 23. 12. 2012. K překročení úvěrového limitu pak došlo transakcemi na 2.257,- Kč a 478,- Kč dne 23. 12. 2012.

Tzv. podlimitní transakci Instituce popisuje jako transakci, která je v systému Instituce zaznamenána *„vždy v závislosti na tom, kdy Instituce obdrží příslušnou informaci od obchodníka“*, tedy s časovou prodlevou, která může podle tvrzení Instituce trvat i několik dnů. Instituce se brání tím, že délka této prodlevy se odvíjí od nastavení platebního terminálu konkrétního obchodníka a proto nemůže *„ihned“* zabránit klientovi v překročení úvěrového limitu při konkrétní transakci. Na otázku finančního arbitra, jak Instituce informovala Navrhovatele o možnosti takové prodlevy, kvůli níž nemá Instituce možnost Navrhovatelí v překročení úvěrového limitu zabránit, Instituce uvádí, že *„neinformuje klienta o tom, že mezi provedením transakce a jejím zobrazením v systému instituce může proběhnout určitá prodleva, protože to je čistě technická danost“*.

Instituce dále tvrdí, že *„[l]imity, které umožňují přečerpat úvěrový rámec, jsou nastaveny přímo na čipu platební karty (rozuměj Kreditní karty). V případě navrhovatele se jednalo o limit na jednu transakci max 1.000,- Kč. Při jeho překročení se karta pokoušela již o on-line transakci. Pokud obchodníkův terminál nemá v tu chvíli možnost provést on-line transakci, umožní karta klientovi provést až 4 off-line transakce, maximálně však celkem do částky 3.000,- Kč. Banka má tedy nastavenou toleranci pro přečerpání úvěrového rámce pro kreditní karty 5 % a sankce následuje až po překročení těchto 5 %. Tato tolerance je pro držitele karty již dostatečným prostorem pro případné překročení úvěrového limitu, aniž by byl klient sankcionován.“*

Instituce dodává, že ani tuto informaci klientům systémově nesděljuje záměrně proto, že se tím chrání, aby plnila veškerá zejména obezřetnostní pravidla, pravidla řízení rizik apod. Instituce je přesvědčena, že kdyby její klienti o této toleranci byli otevřeně vyrozuměni při uzavření smlouvy, automaticky by tuto toleranci považovali za navýšení úvěrového rámce a také by toto navýšení využili čerpáním prostředků. Tím by však podle Instituce byla postavena *„zcela na hlavu“* logika úvěrového rámce ujednaného s klientem a jeho předchozí schvalování. Úvěrový rámec má fungovat jako jasné určení, kolik prostředků si může klient u Instituce půjčit.

6. Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Smírného řešení sporu se však nepodařilo dosáhnout s ohledem na rozdílné právní názory účastníků sporu.

7. Dokazování a právní posouzení

Finanční arbitr podle ustanovení § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné důkazy. Finanční arbitr všechny navržené a jím shromážděné důkazy provedl, když hodnotil každý důkaz jednotlivě a všechny v jejich vzájemné souvislosti, uvážil o nich a vyvodil z nich skutkové závěry, které právně posoudil, jak následuje.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je Poplatek za překročení, který Instituce Navrhovateli účtovala v souvislosti s jeho čerpáním finančních prostředků nad rámec úvěrového limitu uskutečněným ve dnech 24. 9. 2012 a 23. 12. 2012, a který, jak plyne ze shodných tvrzení účastníků, Navrhovatel uhradil.

(pozn. finančního arbitra – účastníci řízení zaměňují pojem přečerpání Úvěrového limitu s jeho překročením. Přečerpáním se rozumí smluvně založené právo spotřebitele využívat na platebním účtu více prostředků, než je aktuální zůstatek na tomto účtu, to upravuje § 3 písm. g) zákona o spotřebitelském úvěru. Naproti tomu situaci, kdy Navrhovatel prostřednictvím Kreditní karty čerpal více peněžních prostředků, než kolik se mu Instituce zavázala Smlouvou o kreditní kartě poskytnout, je jako faktický stav na Účtu ke kreditní kartě třeba považovat za překročení ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru.)

Smlouvu o kreditní kartě uzavřeli Navrhovatel a Instituce nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „nový občanský zákoník“). Podle § 3028 odst. 1 uvedeného zákona se tímto zákonem „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“ přičemž podle odstavce 3 se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná), a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy. Důvodová zpráva k tomuto ustanovení současně dodává, že se jedná o ustanovení kogentní povahy přejímající myšlenku § 763 odst. 1 obchodního zákoníku, které vyjadřuje zásadu, že zákony nepůsobí nazpět a proto se novým občanským zákoníkem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne jeho účinnosti. Právní poměry založené smlouvami se mají podle třetího odstavce spravovat dosavadními právními předpisy až do svého zániku, a to především s ohledem na zásadu právní jistoty smluvních stran, které smlouvu uzavřely za určitých podmínek a v určitém právním prostředí a nemohly předpokládat, že dojde ke změně právní úpravy.

Při posuzování platnosti závazkového vztahu ze Smlouvy o kreditní kartě, jejích ujednání a jednotlivých práv a povinností z nich plynoucích bude finanční arbitr tedy aplikovat právní úpravu účinnou v době před novým občanským zákoníkem, tedy příslušná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o kreditní kartě do dne 31. 12. 2013 (dále jen „občanský zákoník“) a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o kreditní kartě do dne 31. 12. 2013 (dále jen „obchodní zákoník“).

a. *Proces uzavírání Smlouvy o Kreditní kartě*

Pro posouzení nároku Instituce na Poplatek za překročení finanční arbitr nejprve zkoumal, zda byla Smlouva o kreditní kartě platně uzavřena.

Samotný proces uzavírání Smlouvy o kreditní kartě sestával z několika kroků. Navrhovatel nejprve dne 6. 3. 2012 vyplnil formulář „Žádost/Smlouva o vydání Platební karty AXA CLUB“ (dále jen „Žádost“), na jehož základě mu byla zprostředkovatelem, společností AXA Česká republika s.r.o., IČO 25672703, se sídlem Praha 2, Lazarská 13/8, PSČ 120 00 (dále jen „Zprostředkovatel“), téhož dne předložena „Nabídka vydání Platební karty AXA CLUB“ (dále jen „Nabídka“). Jak Žádost, tak i Nabídka byly dne 6. 3. 2012 podepsány jak Navrhovatelem, tak i Zprostředkovatelem. Na základě výše uvedených dokumentů Instituce Navrhovateli zaslala dne 27. 3. 2012 „Sdělení k žádosti/smlouvě o vydání kreditní karty“, které obsahovalo shodné parametry úvěru jako Nabídka a jehož součástí byla Kreditní karta (dále jen „Sdělení“). K doručení tohoto Sdělení Navrhovateli došlo nejpozději dne 29. 3. 2012 (jak vyplývá mimo jiné i z Institucí předloženého přehledu autorizovaných transakcí provedených Kreditní kartou, podle něhož k první takové transakci došlo dne 29. 3. 2012). Instituce ve Sdělení uvedla, že jeho doručením, resp. „*doručením kreditní karty dochází k uzavření Smlouvy* (rozuměj Smlouvy o kreditní kartě)“.

Občanský zákoník upravuje proces uzavírání smluv v ustanoveních 43a a násl. Tato ustanovení hovoří o uzavírání smlouvy jako o podání návrhu navrhovatelem a jeho přijetí druhou smluvní stranou.

Podle § 43a odst. 1 občanského zákoníku je návrhem na uzavření smlouvy „*[p]rojev vůle, směřující k uzavření smlouvy, jenž je určen jedné nebo více určitým osobám*“ za podmínky, že je takový návrh „*dostatečně určitý a vyplývá z něj vůle navrhovatele, aby byl vázán v případě jeho přijetí*“.

Podle § 43c odst. 1 občanského zákoníku je přijetím návrhu na uzavření smlouvy „*[v]časně prohlášení učiněné osobou, které byl návrh určen, nebo jiné její včasné jednání[,]* z něhož lze dovodit její souhlas“, přičemž podle odst. 2 tohoto ustanovení „*[v]časně přijetí návrhu nabývá účinnosti okamžikem, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli*“. Podle § 44 odst. 1 je „*[s]mlouva uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti*“, tedy okamžikem doručení přijetí návrhu navrhovateli.

Jak bylo uvedeno shora, Žádost byla dne 6. 3. 2012 podepsána jak Navrhovatelem, tak i Zprostředkovatelem. Podpis Zprostředkovatele je uveden v poslední části Žádosti a je uvozen slovy „*[ž]ádost/Smlouvu je oprávněn uzavřít obchodní zástupce k tomu zmocněný Bankou*“. Navrhovatel tak oprávněně mohl připojení podpisu Zprostředkovatele vnímat jako akceptaci návrhu Smlouvy o kreditní kartě Institucí.

S ohledem na vůli, kterou projevíli Navrhovatel a Zprostředkovatele jednající jménem a na účet Instituce v Žádosti a Nabídce, kdy si smluvní strany sjednaly závazek Instituce poskytnout Navrhovateli Úvěr v konkrétní výši a závazek Navrhovatele takto poskytnuté prostředky ve splátkách vrátit a současně zaplatit úroky ve výši 1,95 % měsíčně, je finanční arbitr toho názoru, že dne 6. 3. 2012 byla Smlouva o kreditní kartě platně uzavřena.

Ustanovení § 3 písm. l) zákona o spotřebitelském úvěru definuje výpůjční úrokovou sazbu jako úrokovou sazbu uplatňovanou „*ročně na čerpanou výši spotřebitelského úvěru*“; ustanovení § 6 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, resp. příloha č. 3 tohoto zákona pak v písm. e) stanoví, že smlouva o spotřebitelském úvěru musí obsahovat výpůjční úrokovou sazbu, tj. výpůjční úrokovou sazbu na roční bázi. Porušení tohoto zákonného ustanovení je

však podle § 20 odst. 1 písm. b) zákona o spotřebitelském úvěru správním deliktem, který postihuje orgán dozoru, tedy nikoliv finanční arbitr.

Smlouva o kreditní kartě je smlouvou o úvěru ve smyslu § 497 obchodního zákoníku, resp. smlouvou o spotřebitelském úvěru, neboť se Instituce touto smlouvou zavázala poskytnout jako věřitel v rámci své podnikatelské činnosti Navrhovateli peněžní prostředky a Navrhovatel v postavení spotřebitele se touto smlouvou zavázal poskytnuté prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Touto smlouvou se podle § 497 obchodního zákoníku „zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky“. Úvěrová smlouva je tak kontraktem konsenzuálním, k jehož uzavření je požadována pouze shoda vůle obou smluvních stran. Závěru finančního arbitra o okamžiku uzavření Smlouvy o kreditní kartě proto nebrání ani skutečnost, že je podle obsahu Sdělení Smlouva o kreditní kartě uzavřena až okamžikem doručení Kreditní karty.

K souhlasnému projevu vůle Navrhovatele a Instituce došlo okamžikem připojení podpisů Navrhovatele a Instituce na Nabídku, tedy ještě před doručením Sdělení. Sdělení je tak pouhou reakcí Instituce na již uzavřenou Smlouvu o kreditní kartě.

b. Obsah Smlouvy o kreditní kartě a změna smluvní dokumentace

Pokud jde o obsah Smlouvy o kreditní kartě, finanční arbitr zjistil, že čerpat Úvěr poskytnutý na základě této smlouvy mohl Navrhovatel prostřednictvím Kreditní karty s tím, že toto čerpání bylo ve Smlouvě o kreditní kartě omezeno, a to tzv. Povoleným úvěrovým limitem ve výši 10.000,- Kč (dále jen „Úvěrový limit“) a tzv. Hotovostním limitem ve výši 2.500,- Kč týdně (dále jen „Hotovostní limit“).

Dále se finanční arbitr zaměřil zejména na ujednání týkající se předmětu sporu, tedy sporného Poplatku za překročení.

V samotném textu Žádosti ani Sdělení není nárok Instituce na Poplatek za překročení výslovně upraven. Pouze v čl. 5. části Žádosti označené jako INFORMACE O ÚVĚROVÉM LIMITU je zmíněno „oprávnění Banky požadovat po Klientovi i plnění všech ostatních závazků (např. placení sjednaných poplatků a úroků)“.

Podle čl. 6. části Žádosti nadepsané jako OBECNÁ USTANOVENÍ „[d]alší práva a povinnosti touto Žádostí/Smlouvou výslovně neupravená se řídí Všeobecnými obchodními podmínkami Banky (VOP) a Obchodními podmínkami pro vydání a používání kreditních karet Banky (OP). Klient potvrzuje, že se seznámil s VOP a OP a s tímto obsahem souhlasí.“ Žádost dále odkazuje i na sazebník poplatků Instituce, když ve svém čl. 5 označeném jako INFORMACE O ÚVĚROVÉM LIMITU zakotvuje povinnost Navrhovatele „hradit též poplatky spojené se zasiláním upomínek a výzev dle Sazebníku“.

Obchodní zákoník v ustanovení § 273 umožňuje určit část obsahu smlouvy odkazem na všeobecné obchodní podmínky, tedy na „všeobecné obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi nebo odkazem na jiné obchodní podmínky, jež jsou stranám známy nebo k návrhu přiložené“. Tak lze část smlouvy upravit i obchodními podmínkami, které vypracovala jedna ze smluvních stran. K tomu typicky dochází v případě smluv o telekomunikačních službách, bankovních službách, velice často pak v případě smluv o spotřebitelských úvěrech.

Skutečnost, že se Navrhovatel k okamžiku uzavření Smlouvy o kreditní kartě s obsahem všeobecných obchodních podmínek Instituce a obchodních podmínek Instituce pro vydávání a používání kreditních karet seznámil, plyne nejen z jeho výše citovaného prohlášení v čl. 6 části Žádosti nadepsané jako OBECNÁ USTANOVENÍ, ale i z obsahu návrhu na zahájení řízení, resp. z výzvy Instituci k nápravě.

Instituce v průběhu řízení označila jako obchodní podmínky, kterými je určena část obsahu Smlouvy o kreditní kartě, Všeobecné obchodní podmínky, Obchodní podmínky kreditních karet, Obchodní podmínky kreditních karet 2013 a Sazebník.

Při posuzování otázky, které z výše uvedených dokumentů se staly součástí Smlouvy o kreditní kartě, vycházel finanční arbitr z data jejího uzavření, tj. 6. 3. 2012. K uvedenému datu byly účinné Všeobecné obchodní podmínky a Obchodní podmínky kreditních karet, které se tak staly podle výslovně vyjádřené vůle smluvních stran součástí Smlouvy o kreditní kartě.

Jak Všeobecné obchodní podmínky (část VI., čl. 35.11), tak i Obchodní podmínky kreditních karet (čl. 9.2.1) odkazují ve věci poplatků na sazebník poplatků Instituce. Podle uvedených ujednání je Navrhovatel „*povinen zaplatit také poplatky a provize, resp. jiné úhrady, sjednané ve smlouvě o úvěru či stanovené platným Sazebníkem*“, resp. „*hradit Bance (rozuměj Instituci) veškeré poplatky spojené s vydáním a užíváním Karty, tj. za vydání Karty a správu kartového Účtu, transakční poplatky za jednotlivé druhy transakcí, poplatky za doplňkové služby apod.*“ s tím, že „*[v]ýše a druh všech poplatků (jednorázové, periodické nebo procentuální sazby) je stanovena v aktuálním Sazebníku, který je nedílnou součástí Smlouvy*“. Poslední citovaná ustanovení tedy nejen, že zakotvují povinnost Navrhovatele hradit v něm uvedené poplatky související s Kreditní kartou, ale zároveň sazebník poplatků Instituce označují jako součást Smlouvy o kreditní kartě.

Finanční arbitr je s ohledem na uvedené proto toho názoru, že součástí Smlouvy o kreditní kartě byl rovněž i Sazebník.

Navrhovatel předložil finančnímu arbitrovi v rámci řízení Sazebník 2013. Instituce v řízení před finančním arbitrem označila jako součást Smlouvy o kreditní kartě mimo jiné i Obchodní podmínky kreditních karet 2013 a Sazebník 2013. Obchodní podmínky kreditních karet 2013 a Sazebník 2013 nabyly účinnosti dne 1. 2. 2013, tj. až po dni uzavření Smlouvy o kreditní kartě.

Finanční arbitr proto zkoumal, zda došlo k platné změně smluvního vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí, neboť nejen ze shodných skutkových tvrzení účastníků sporu, ale i ze shromážděných podkladů zjistil, že v průběhu trvání smluvního vztahu došlo ke změně Obchodních podmínek kreditních karet (s účinností od 1. 4. 2012) i Sazebníku (s účinností od 1. 4. 2012, 1. 10. 2012 a 1. 12. 2012).

Finanční arbitr však nezjistil, že by Navrhovatel s takovými změnami vyslovil byť konkludentní souhlas. Podle názoru finančního arbitra totiž nelze z postupu Navrhovatele, který pro potřeby řízení před finančním arbitrem opatřil Sazebník z internetových stránek Instituce, dovozovat souhlas s takovou změnou smluvního vztahu.

Finanční arbitr tedy po provedeném dokazování dospěl k závěru, že změny smluvních dokumentů byly návrhem Instituce, a proto musel zkoumat, zda se bez souhlasu Navrhovatele mohly stát součástí smluvního vztahu ze Smlouvy o úvěru.

Zákonná úprava a priori nevylučuje sjednání jednostranné změny smlouvy. S ohledem na spotřebitelský charakter Smlouvy o kreditní kartě je ovšem třeba možnost takového ujednání posuzovat z hlediska jeho přiměřenosti.

Občanský zákoník ve svém § 55 odst. 2 prohlašuje za neplatná obecně taková ujednání spotřebitelských smluv, která ve smluvním vztahu zakládají v rozporu s požadavkem dobré víry značnou nerovnováhu k újmě spotřebitele. V rámci demonstrativního výčtu konkrétních ujednání naplňujících uvedenou charakteristiku pak občanský zákoník v § 56 odst. 3 písm. h) uvádí jako nepřiměřená taková ujednání, která „*dovolují dodavateli jednostranně změnit smluvní podmínky bez důvodu sjednaného ve smlouvě*“.

Původ úpravy nepřiměřených ujednání nalezneme ve směrnici Rady 93/13/EHS, ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „Směrnice 93/13/EHS“). Tato směrnice byla do českého právního řádu transponována zákonem č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, který do občanského zákoníku vložil právě hlavu pátou věnovanou spotřebitelským smlouvám. Ačkoliv se při transpozici Směrnice 93/13/EHS český zákonodárce nerozhodl pro její doslovné převzetí, finanční arbitr přihlíží k jejímu znění při výkladu ustanovení o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, neboť je povinen interpretovat a aplikovat vnitrostátní právo eurokonformním způsobem (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 19/04, ze dne 2. 12. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 12/08, a ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10).

Směrnice 93/13/EHS ve svém článku 3 odst. 1. stanoví, že „*[s]mluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele*“. V souladu odstavcem 3. uvedeného článku je v příloze Směrnice 93/13/EHS uveden „*informativní a nevyčerpávající seznam podmínek, které mohou být pokládány za nepřiměřené*“. Podle článku 1 písm. j) této přílohy je jako nepřipustná uvedena podmínka, jejímž cílem nebo následkem je „*možnost, aby prodávající nebo poskytovatel jednostranně změnil podmínky smlouvy bez pádného důvodu, který je uveden ve smlouvě*“.

Příloha Směrnice 93/13/EHS ve svém článku 2 odstavci b) stanoví, že „*[p]ododstavec j) není na překážku podmínkám, podle kterých si poskytovatel finančních služeb vyhrazuje právo bez oznámení změnit úrokovou sazbu, kterou má platit spotřebitel nebo která má být spotřebiteli placena, nebo částku jiných poplatků za finanční služby, v případě, kdy je k tomu pádný důvod, za předpokladu, že se po poskytovateli vyžaduje, aby při nejbližší příležitosti informoval druhou smluvní stranu nebo strany, a že tato strana nebo strany mají možnost vypovědět smlouvu okamžitě*“.

Z uvedeného znění Směrnice 93/13/EHS vyplývá, že k tomu, aby Instituce mohla jednostranně změnit obsah Smlouvy o kreditní kartě, musela by tato smlouva upravovat mimo jiné i pádný důvod takové změny.

Důvod jednostranné změny Smlouvy o kreditní kartě tak musí mít objektivní charakter, musí prováděné změny ospravedlňovat a současně musí být přiměřené. Z ujednání umožňujícího Instituci provádět jednostranné změny obsahu Smlouvy o kreditní kartě musí být Navrhovateli jasné, kdy a k jakým změnám může tímto způsobem dojít a zároveň nesmí Instituci opravňovat k provedení takových změn, které s důvodem změn nesouvisí (například změna výše Poplatku za překročení podmíněná dosažením určitého věku Navrhovatele). Zároveň umožnění jednostranných změn nesmí narušit rovnovážné postavení smluvních stran

v tom smyslu, že i jednostranně provedená změna musí být pro Navrhovatele akceptovatelná a předvídatelná.

Finanční arbitr tedy ve Smlouvě o kreditní kartě hledal ujednání, které by specifikovalo podmínky, při jejichž splnění je Instituce oprávněna smluvní podmínky, resp. Obchodní podmínky kreditních karet a Sazebník jednostranně změnit.

Změna Obchodních podmínek je upravena v jejich čl. 15.2, který zní „[b]anka je oprávněna Obchodní podmínky průběžně novelizovat. Pro způsob novelizace platí ustanovení Všeobecných obchodních podmínek pro část Platební služby“. Všeobecné obchodní podmínky pak ve své druhé části věnované platebním službám, na které uvedené ujednání odkazuje, upravují změnu smluvních podmínek v čl. 29. Podle uvedeného ustanovení „[n]avrhuje-li Banka Klientovi změnu smluvních podmínek, které představují změnu rámcové smlouvy podle příslušného zákona (dále jen „změna rámcové smlouvy“), musí tak učinit na trvalém nosiči dat a to určitě a srozumitelně v úředním jazyce státu, v němž je platební služba nabízena, nebo v jazyce, na kterém se strany dohodnou, nejpozději 2 měsíce přede dnem, kdy má podle návrhu změna rámcové smlouvy nabýt účinnosti“. Podle uvedeného ustanovení Všeobecných obchodních podmínek platí, že se takto navržená změna smluvních podmínek považuje za přijatou Navrhovatelem, pokud „i) banka navrhla změnu rámcové smlouvy nejpozději 2 měsíce přede dnem, kdy má změna nabýt účinnosti; ii) Klient návrh na změnu rámcové smlouvy písemně neodmítl; iii) Banka v návrhu na změnu rámcové smlouvy Klienta o tomto důsledku informovala; iv) Banka v návrhu na změnu rámcové smlouvy informovala Klienta o jeho právu vypovědět rámcovou smlouvu podle ust. 29.3“. Podle ustanovení upravujícího takovou výpověď ze strany Navrhovatele má tento v případě, že Institucí navrženou změnu odmítne, „právo rámcovou smlouvu přede dnem, kdy má změna nabýt účinnosti, bezúplatně a s okamžitou účinností vypovědět“.

[pozn. finančního arbitra – platební službou, kterou předmětná část Všeobecných obchodních podmínek upravuje, je třeba rozumět platební službu ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o platebním styku“); ten platební službu definuje jako službu umožňující vklady hotovosti na platební účet vedený poskytovatelem, výběry hotovosti z tohoto účtu a provedení převodu peněžních prostředků z něj bez ohledu na to, zda poskytovatel takto poskytuje uživateli peněžní prostředky jako úvěr. Tento zákon současně definuje rámcovou smlouvu v § 74 odst. 1 písm. a) jako smlouvu o platebních službách, kterou „se poskytovatel zavazuje uživateli provádět pro něho platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené“. Smlouvou o kreditní kartě se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli peněžní prostředky jako úvěr a provádět pro Navrhovatele platební služby, když takto poskytnutý úvěr lze čerpat podle čl. 2 části Žádosti označené jako INFORMACE O ÚVĚROVÉM LIMITU „použitím kreditní karty“, tedy převodem peněžních prostředků z Účtu ke kreditní kartě. Smlouva o kreditní kartě je tedy rámcovou smlouvou ve výše uvedeném smyslu a ustanovení Všeobecných obchodních podmínek o rámcové smlouvě se tak vztahují na Smlouvu o kreditní kartě, resp. všechny její části]

Z citovaného ujednání vyplývá, že Instituce není v jednostranné změně Obchodních podmínek omezena žádným důvodem, který by měl takovou změnu ospravedlňovat, resp. je oprávněna podle svého uvážení jednostrannou změnu provést.

Současně, Žádost ve svém čl. 3. části označené jako INFORMACE O ÚVĚROVÉM LIMTU obsahuje prohlášení Navrhovatele o tom, že tento bere na vědomí, „že vyšší poplatků stanovených v Sazebníku je Banka oprávněna za podmínek stanovených příslušnými předpisy jednostranně měnit“.

Změna Sazebníku, tedy případně i zavedení nových poplatků souvisejících s Kreditní kartou, je také upravena i ve Všeobecných obchodních podmínkách. Podle jejich čl. 8. 3 je Instituce „oprávněna jednostranně měnit příslušné části Sazebníku v průběhu trvání smluvního vztahu Klienta a Banky. Pro změnu Sazebníku platí přiměřeně ustanovení čl. 3 Všeobecných obchodních podmínek“. Ustanovení čl. 3. Všeobecných obchodních podmínek, na které citované ustanovení odkazuje, opravňuje Instituci k jednostranné změně těchto podmínek a stanoví její povinnost takto upravené podmínky zveřejnit ve svých prostorách běžně přístupných jejím zákazníkům. Současně musí Instituce v takovém případě informovat „[k]lienta o novelizaci Všeobecných obchodních podmínek a o způsobu jejich zveřejnění písemně a to nejpozději 30 dní před datem účinnosti takové novelizace. Klient je povinen se s novelizovanými Všeobecnými obchodními podmínkami seznámit. Neprojeví-li Klient do 30 dní po doručení sdělení o novelizaci písemně výslovný nesouhlas s novelizovanými Všeobecnými obchodními podmínkami a využívá-li nadále služby poskytované Bankou, stává se nové znění Všeobecných obchodních podmínek závazným pro uzavřený smluvní vztah jako změna původně sjednaných podmínek smluvního vztahu, a to s účinností ode dne určeného v příslušné novelizaci Všeobecných obchodních podmínek“.

Ani tato ujednání nestanoví žádné důvody pro jednostrannou změnu Sazebníku ze strany Instituce.

Finanční arbitr podrobně zkoumal i další části smluvní dokumentace, ale nenašel v nich žádné ustanovení upravující důvody jednostranné změny Obchodních podmínek kreditních karet ani Sazebníku, resp. Smlouvy o kreditní kartě.

Navrhovatel si tedy nemohl z žádného z výše citovaných smluvních ujednání učinit představu o tom, kdy a jakým způsobem může Instituce přistoupit k jednostranné změně Smlouvy o kreditní kartě.

Vzhledem ke skutečnosti, že možnost Instituce jednostranně změnit obsah Smlouvy o kreditní kartě není limitována žádnými důvody, resp. tato může obsah Smlouvy o kreditní kartě měnit bez důvodu, nelze dospět k závěru, že citovaná ujednání opravňují Instituci k jednostranné změně pouze na základě pádných, závažných důvodů, natož pak ke změně těmito okolnostem přiměřené a Navrhovatelem akceptovatelné.

Podle názoru finančního arbitra se proto jedná v případě smluvních ujednání o změně Všeobecných obchodních podmínek, Obchodních podmínek kreditních karet i Sazebníku o nepřiměřená ujednání, která znamenají značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran smluvního vztahu, a jsou jako taková podle § 55 odst. 2 občanského zákoníku absolutně neplatná.

S ohledem na výše uvedené je finanční arbitr toho názoru, že v průběhu trvání smluvního vztahu ze Smlouvy o kreditní kartě nedošlo k její platné změně, resp. nedošlo k platné změně Obchodních podmínek nebo Sazebníku. Pro posouzení oprávněnosti nároku Instituce na Poplatek za překročení finanční arbitr tedy bere za rozhodná znění zkoumaných dokumentů účinná v době uzavření Smlouvy o kreditní kartě, a to Všeobecné obchodní podmínky, Obchodní podmínky kreditních karet a Sazebník.

Finanční arbitr pro úplnost dodává, že jednání smluvních stran v souladu s čl. 3 Všeobecných obchodních podmínek, kdy Instituce Navrhovatele informovala o změně Sazebníku a o zveřejnění jeho novelizovaného znění ve svých prostorách a Navrhovatel nevyjádřil s touto změnou svůj nesouhlas a nadále využíval služeb poskytovaných Institucí, nepovažuje ani za dvoustrannou konkludentní změnu této části Smlouvy o kreditní kartě. Obecně platí, že mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají podle § 44 odst. 1 občanského zákoníku

přijetí návrhu, resp. v tom případě souhlas se změnou. Byť tedy Navrhovatel setrval ve smluvním vztahu s Institucí, neučinil žádný úkon, ze kterého by bylo možné dovodit jeho souhlas s navrhovanou změnou.

Finanční arbitr proto uzavírá, že pouhé setrvání ve smluvním vztahu nelze považovat za konkludentní akceptaci nové podoby smluvní vztahu, ale naopak je třeba ho chápat jako nečinnost ve smyslu § 44 odst. 1 občanského zákoníku.

c. Účtování sporného poplatku

Povinnost Navrhovatele hradit Poplatek za překročení, resp. veškeré poplatky spojené s užíváním karty, vyplývá z čl. 9.2.1 Obchodních podmínek kreditních karet, podle něhož je Navrhovatel povinen hradit Instituci veškeré poplatky související s používáním Kreditní karty, které jsou uvedeny v Sazebníku.

Poplatek za překročení byl mezi stranami sporu sjednán v části Sazebníku upravující „[o]statní kreditní karty“. Uvedená část Sazebníku upravuje ve vztahu ke Kreditní kartě řadu poplatků. Poplatek za překročení je v něm zmiňován jako poplatek tzv. „sankční“ pod označením poplatek za „[p]řekročení úvěrového limitu v účetním období“ ve výši 300,- Kč.

Překročením Úvěrového limitu je třeba chápat ve světle ujednání čl. 2.22 Obchodních podmínek kreditních karet, který stanoví, že „[ú]věrový limit (též úvěrový rámeček) je max. povolená částka, kterou Držitel Karty může čerpat prostřednictvím Karty v průběhu stanoveného období“, a to jako čerpání prostředků nad rámeček Úvěru, který se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli ve stanoveném období. S ohledem na charakter Úvěru, kdy je Navrhovatel oprávněn čerpané prostředky kdykoliv vrátit a v případě takového splacení je mu opět umožněno další čerpání celého Úvěru, je třeba pojmem úvěrového limitu uvedeným v citované úpravě Poplatku za překročení rozumět peněžní prostředky ve výši aktuálního zůstatku nevyčerpaných prostředků Úvěru.

Zákaz čerpání prostředků nad rámeček poskytnutého Úvěru byl mezi smluvními stranami sjednán v čl. 3.1.6 Obchodních podmínek kreditních karet, podle něhož „[d]ržitel Hlavní Karty není oprávněn provádět takové platební transakce, při kterých by byl překročen úvěrový rámeček“.

Účetní období je ve Sdělení specifikováno ujednáním „[z]účtovací cyklus výpisů 25/M“ a současně vysvětlivkou v poznámce „[m] – měsíčně“. Účetním období je tedy jeden měsíc, kdy Instituce provádí zúčtování vždy k 25. dni kalendářního měsíce. Ze slovního spojení předmětného ustanovení Sazebníku „v účetním období“ plyne, že k překročení zpoplatněného Poplatkem za překročení může dojít kdykoliv v průběhu zmíněného období. Pokud by totiž mělo být takto zpoplatněno překročení jen na konci účetního období, muselo by citované ujednání místo účetního období zmiňovat například stav Účtu ke kreditní kartě na konci účetního období.

Podle § 544 občanského zákoníku si mohou smluvní strany „pro případ porušení smluvní povinnosti“ sjednat smluvní pokutu. Poplatek za překročení je právě takovou smluvní pokutou, když je k jeho úhradě Navrhovatel povinen v případě, že čerpáním prostředků překročí v účetním období Úvěrový limit.

Z uvedeného plyne, že smluvní pokutu ve formě Poplatku za překročení je Navrhovatel povinen uhradit v případě, že kdykoliv v období od 26. dne kalendářního měsíce do 25. dne následujícího kalendářního měsíce poruší zákaz uvedený v čl. 3.1.6 Obchodních podmínek kreditních karet a vyčerpá Kreditní kartou více prostředků, než kolik je aktuální zůstatek nevyčerpaného Úvěru.

Instituce účtovala Navrhovateli sporný poplatek celkem třikrát ve dnech 25. 9. 2012, 25. 10. 2012 a 25. 1. 2013, a to v souvislosti s překročením Úvěrového limitu o 621,61 Kč, 921,61 Kč a 619,- Kč.

Finanční arbitr zjistil, že čerpání peněžních prostředků nad rámec Úvěru bylo umožněno nastavením čipu Kreditní karty, které umožnilo provádění tzv. „*podlimitních*“ transakcí bez předchozího ověření výše dostupných prostředků, a to až do částky v celkové výši 3.000,- Kč.

Ačkoliv se Instituce Smlouvou o kreditní kartě zavázala Navrhovateli poskytnout Úvěr ve výši 10.000,- Kč, nastavením čipu Kreditní karty Navrhovateli zpřístupnila prostředky nad rámec takto sjednaného Úvěru.

d. Překročení

Z textu samotné Smlouvy o kreditní kartě, resp. z obsahu Žádosti ani Nabídky nevyplývá, že je Navrhovateli v souvislosti s Úvěrem umožněno překročení. Překročení zmiňují na několika místech jen Obchodní podmínky kreditních karet. Vedle níže citovaného čl. 3.1.7 tyto podmínky uvádějí překročení v čl. 3.1.6 a čl. 3.2.4, které zakotvují zákaz provádění transakcí, kterými by byl překročen „*celkový úvěrový rámec*“. Dalším ustanovením, které hovoří o překročení je čl. 8.1.4, podle něhož má být Navrhovateli současně s minimální splátkou čerpaných prostředků „*předepsána k úhradě celková částka, o kterou byl překročen přiznaný úvěrový limit*“. Další zmínku o překročení obsahují Obchodní podmínky kreditních karet v čl. 8.2.2, který upravuje výpis z účtu. Podle tohoto ujednání má výpis z Účtu ke kreditní kartě obsahovat mimo jiné i „*informace o překročení úvěrového limitu*“. Poslední zmínka o překročení je uvedena v čl. 11.1.2, podle něhož je nesplacení překročeného Úvěrového limitu porušením Smlouvy o kreditní kartě.

Podle ustanovení § 16 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru je překročením „*faktické zpřístupnění více peněžních prostředků, než je zůstatek na platebním účtu nebo než je smluvená možnost přečerpání*“.

Zákon o spotřebitelském úvěru klade na smlouvu, v níž je „*umožněno překročení*“ řadu požadavků. Podle § 16 odst. 2 „*musí tato smlouva obsahovat informace o výpůjční úrokové sazbě a podmínkách použití této sazby, indexu nebo referenční sazbě použitelné pro počáteční úrokovou sazbu, sankcích, poplatcích a úrocích z prodlení za toto překročení*“. Zároveň je věřitel podle tohoto ustanovení povinen poskytovat dlužníkovi tyto informace „*pravidelně v přiměřeném intervalu v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat*“. Účelem této povinnosti je podle názoru finančního arbitra zajistit informovanost spotřebitele o skutečnosti, že v rámci poskytované platební služby existuje možnost, že mu budou zpřístupněny prostředky nad rámec zůstatku jeho platebního účtu nebo sjednaného přečerpání a že bude za takto čerpané prostředky povinen uhradit poskytovateli odměnu v podobě smluvních úroků nebo poplatků, případně sankci.

Finanční arbitr se proto zabýval otázkou, zda lze Obchodní podmínky kreditních karet považovat za smlouvu, v níže je „*umožněno překročení*“ a zda takový způsob sjednání zajistí odpovídající informovanost spotřebitele.

Zákon o spotřebitelském úvěru pojem „smlouva“ nijak nedefinuje a není tak na první pohled zřejmé, zda je třeba takovou smlouvou rozumět i navazující dokumentaci (jako např. smluvní podmínky, sazebník apod.).

Současně, zákon o spotřebitelském úvěru je transpozicí (v režimu maximální harmonizace) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách

o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (dále jen „Směrnice 2008/48/ES“). Finanční arbitr proto zkoumal, zda právě zmíněná směrnice definici pojmu smlouva ve shora uvedeném kontextu podává.

Bod 31 preambule stanoví, že „[a]by se spotřebitel mohl seznámit se svými právy a povinnostmi podle úvěrové smlouvy, měla by tato smlouva jasně a výstižně uvádět veškeré nezbytné informace“ a bod 32 dodává, že „[k] zajištění plné průhlednosti by měly být spotřebiteli poskytnuty informace o výpůjční úrokové sazbě, a to jak v předmluvní fázi, tak při uzavírání úvěrové smlouvy.“

Z právě uvedeného pak vyplývá, že veškeré informace i o spotřebitelském úvěru ve formě překročení by měl spotřebitel obdržet v určité kvalitě, resp. formě, a nikoliv zavádějícím způsobem.

S ohledem na smysl a účel zákona o spotřebitelském úvěru, který do právního řádu přenáší povinnosti stanovené Směrnicí 2008/48/ES, proto finanční arbitr uzavírá, že pokud zákon o spotřebitelském úvěru požaduje, aby smlouva, která umožňuje překročení, obsahovala určité informace, nemohl mít zákonodárce na mysli nic jiného než smlouvu v užším slova smyslu a nikoliv její přílohy ve smyslu § 273 obchodního zákoníku, neboť cílů stanovených Směrnicí 2008/48/ES, tj. podle čl. 10 odst. 2 jasné a výstižné informování spotřebitele o všech podstatných náležitostech smlouvy o úvěru, resp. podstatných náležitostech ujednání připuštěného překročení lze podle názoru finančního arbitra dosáhnout pouze tak, že tyto náležitosti věřitel uvede v samotné smlouvě o úvěru a nikoliv v obchodních podmínkách.

Takový postup však zákon o spotřebitelském úvěru nepochybně nepředpokládal, neboť by byl v rozporu nejen s jeho účelem, ale i se závěry nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, podle něhož se v praxi „*zásada poctivosti projevuje mimo jiné tím, že text spotřebitelské smlouvy, obzvláště jedná-li se o smlouvu formulářovou, má být pro průměrného spotřebitele dostatečně čitelný, přehledný a logicky uspořádaný. Například smluvní ujednání musí mít dostatečnou velikost písma, nesmějí být ve výrazně menší velikosti, než okolní text, nesmějí být umístěna v oddílech, které vzbuzují dojem nepodstatného charakteru*“ (srov. náleze ze dne 11. 11. 2013 ve věci I. ÚS 3512/11).

S ohledem na výše uvedené finanční arbitr shrnuje, že pokud Instituce připustila překročení pouze v Obchodních podmínkách kreditních karet, jednala v rozporu s § 16 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, neboť tyto podmínky nejsou smlouvou, ve které by bylo možné platně sjednat možnost překročení. Ujednání čl. 3.1.7 Obchodních podmínek připouštějící překročení tedy odporuje zákonu o spotřebitelském úvěru a jako takové je tedy pro rozpor se zákonem podle § 39 občanského zákoníku neplatné.

Pro úplnost finanční arbitr ve Smlouvě o kreditní kartě, resp. v Obchodních podmínkách kreditních karet zkoumal, zda toto ustanovení splňuje požadavky stanovené § 16 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru.

Článek 3.1.7 Obchodních podmínek stanoví „[v] případě překročení úvěrového limitu se analogicky postupuje dle příslušných ustanovení těchto Obchodních podmínek“ (výše zmiňovaná ostatní ujednání Obchodních podmínek kreditních karet, které se překročení dotýkají, tyto parametry neupravují).

Jelikož ujednání Obchodních podmínek kreditních karet, která o překročení hovoří, parametry tohoto překročení neupravují, finanční arbitr zkoumal obsah ustanovení těchto podmínek upravujících (smluvní) úroky, poplatky, sankce i úroky z prodlení. Obchodní podmínky

kreditních karet upravují smluvní úroky i úroky z prodlení v čl. 9.3, poplatky v čl. 9.2 a sankce v souvislosti s úpravou porušení Smlouvy o kreditní kartě v čl. 11.1, ovšem ani v jednom z uvedených ustanovení není uvedeno, že se tato úprava použije i v případě překročení.

Jak bylo uvedeno shora v souvislosti se zákonnou úpravou překročení, je toto překročení faktickým stavem (který není sjednán smluvně). Spotřebitelský úvěr ve formě překročení (na rozdíl od přečerpání) nevzniká smluvním ujednáním o právu čerpat v jeho rámci peněžní prostředky nebo o povinnosti tyto prostředky poskytnout. Na čerpání prostředků v rámci překročení nemá potencionální dlužník nárok a potencionální věřitel není povinen prostředky v rámci tohoto překročení poskytnout. Z textu první věty § 16 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru, která zní „[j]e-li ve smlouvě o platebních službách spotřebiteli umožněno překročení“ ovšem vyplývá, že smlouva musí toto překročení umožnit.

Smluvně tedy musí být založena možnost věřitele prostředky v rámci překročení poskytnout. Takové ujednání připouštějící překročení musí jako právní úkon splňovat požadavky kladené na tyto úkony zákonnou úpravou.

Náležitosti právních úkonů upravuje občanský zákoník v § 37, podle něhož musí být právní úkon učiněn mimo jiné „srozumitelně a určitě“. Právní úkon je srozumitelný, pokud je vyjádřen takovým způsobem, který adresátovi umožňuje seznámit se s jeho obsahem a rozumět mu. I srozumitelný právní úkon ale může být neurčitý. Určitý je pak takový právní úkon, kterým byla vůle jednoznačně vyjádřena a je tedy jasný i její obsah.

Z výše citovaného ujednání čl. 3.1.7 Obchodních podmínek kreditních karet srozumitelně vyplývá vůle smluvních stran upravit jejich vzájemná práva a povinnosti v případě, že dojde k čerpání prostředků nad rámec Úvěru. Z použitého slovního spojení „*dle příslušných ustanovení*“ ovšem už není zřejmé, jaká ustanovení Obchodních podmínek se v takovém případě uplatní. Finanční arbitr se pokusil tuto nejasnost odstranit výkladem.

Obsah Smlouvy o kreditní kartě jako smlouvy o úvěru upravené § 497 a násl. obchodního zákoníku je třeba vykládat v souladu s § 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku podle § 266 tohoto zákona, tj. vykládat pojem „příslušná ustanovení“ podle úmyslu jednajících, který byl nebo musel být adresátovi znám, případně podle významu, který by mu „*zpravidla přikládala osoba, v postavení osoby, které byl projev vůle určen*“.

Podle názoru finančního arbitra však nelze po Navrhovateli ani po jiném adresátu Obchodních podmínek kreditních karet požadovat, aby v těchto podmínkách (v rozsahu celkem šestnácti stránek textu psaného ve dvou sloupcích) hledal ustanovení, která by bylo možné v případě překročení aplikovat, obzvláště v situaci, kdy ustanovení upravující výpůjční úrokovou sazbu, poplatky, sankce a úroky z prodlení žádným způsobem na překročení neodkazují. V obdobném smyslu se vyjádřil i Ústavní soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 11. 11. 2013 sp. zn. I. ÚS 3512/11. Finanční arbitr proto uzavírá, že tuto neurčitost nelze podle jeho názoru odstranit ani výkladem podle § 266 obchodního zákoníku.

Pokud tedy Instituce měla na mysli jako „příslušná“ pro překročení taková ustanovení Obchodních podmínek kreditních karet, která upravují smluvní úroky, sankce, poplatky a úroky z prodlení, neoznačila tato ustanovení určitě, a proto je takové ujednání podle § 37 odst. 1 občanského zákoníku neplatné.

Finanční arbitr uzavírá, že pokud Instituce Navrhovateli v souvislosti s čerpáním peněžních prostředků nad rámec sjednaného Úvěru účtovala Poplatek za překročení, činila tak

bez právního titulu, jelikož smluvní ustanovení, které překročení ve smluvním vztahu mezi Navrhovatelem a Institucí připouští, je neplatné.

Pokud pak Navrhovatel Instituci takto účtovaný poplatek uhradil, získala Instituce na úkor Navrhovatele bezdůvodné obohacení z neplatného právního úkonu a je povinna toto obohacení Navrhovateli vydat podle § 451 odst. 2 ve spojení s § 457 občanského zákoníku.

Nad to, finanční arbitr pro úplnost dodává, že i kdyby bylo překročení sjednáno smluvními stranami v souladu se zákonem o spotřebitelském úvěru, zajištění tohoto závazku ve formě smluvní pokuty, jak finanční arbitr naznačil výše, bylo sjednáno v Sazebníku. Ujednání, z něhož plyne povinnost spotřebitele k úhradě smluvní pokuty, je však třeba vždy vtělit do textu samotné smlouvy (v tomto případě Žádosti a Nabídky) a nikoliv do obchodních podmínek, resp. Sazebníku. Ke shodnému závěru dospěl i Ústavní soud České republiky ve svém nálezu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, ve kterém uvedl, že „[v] rámci spotřebitelských smluv ujednání zakládající smluvní pokutu zásadně nemohou být součástí tzv. všeobecných obchodních podmínek, nýbrž toliko spotřebitelské smlouvy samotné (listiny, na niž spotřebitel připojuje svůj podpis).“ Podle názoru finančního arbitra je jednání, kdy Instituce začlenila nárok na smluvní pokutu do Obchodních podmínek, resp. Sazebníku a poté opakovaně žádala po Navrhovateli úhradu této smluvní pokuty, výkonem práva v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku, a proto mu nelze podle § 265 obchodního zákoníku přiznat ochranu.

e. *Použitelnost rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 7. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4227/2009 na projednávaný spor*

V uvedeném rozhodnutí Nejvyšší soud řešil odpovědnost za škodu způsobenou výběry z běžného účtu prostřednictvím platební karty nad rámec sjednaného limitu pro výběry z bankomatu, když ve smlouvě o běžném účtu účastníci sporu čerpání prostředků nad rámec zůstatku na tomto účtu nesjednali. V řešeném případě klient banky porušil své povinnosti ze smlouvy o běžném účtu tím, že uchovával PIN společně s platební kartou a že bance neohlásil jejich odcizení. Uvedené rozhodnutí pracuje s myšlenkou, že cílem nastavení limitů pro výběr hotovosti z bankomatu je ochrana (banky i jejího klienta) před neoprávněným čerpáním finančních prostředků.

Nejvyšší soud České republiky v tomto rozsudku dospěl k závěru, že „považuje za rozhodující, že smlouvou o běžném účtu banka zřídila žalovanému kreditní účet, tj. účet, který ve smyslu podmínek nedovoloval žalovanému, aby vlastními úkony (příkazy k úhradě, platbami u obchodníků, výběry z bankomatů apod.) „čerpal“ peněžní prostředky nad rámec kreditního zůstatku peněžních prostředků na tomto účtu... Zmíněné pravidlo přitom nelze vykládat jednostranně ve prospěch banky či žalovaného, když není pochyb o tom, že jeho porušením mohlo být nepřipustně zasaženo do práv obou smluvních stran. „Plnila-li“ by banka na základě pokynů žalovaného v rozsahu, který nebyl „kryt“ kreditním zůstatkem na účtu, vznikla by jí pohledávka za žalovaným, již by případně musela (s nejistým výsledkem) vymáhat, žalovanému by naopak v takovém případě vznikla nejen povinnost „záporný zůstatek“ na účtu bance zaplatit, nýbrž i povinnost zaplatit sankce představované „debetní úrokovou sazbou... Jinými slovy, umožnila-li banka realizovat výběry z bankomatu nad rámec zůstatku peněžních prostředků na účtu, a to navzdory povaze účtu, který byl sjednán jako kreditní, zcela zjevně porušila povinnosti stanovené právními předpisy vydanými za účelem předcházení vzniku škody nebo omezení jejího rozsahu (§ 382 obch. zák. ve spojení s § 415 obč. zák.)“.

Citované rozhodnutí se sice nevztahovalo na úvěrový vztah, ale podle názoru finančního arbitra v něm uvedená argumentace Nejvyššího soudu České republiky podporuje právní závěry finančního arbitra v tomto sporu.

Jak bylo již mnohokrát judikováno (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/99 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2002, sp. zn. 35 Odo 801/2002) peněžní prostředky na běžném účtu jsou majetkem banky, kdežto majitel účtu, který na tento účet své prostředky vložil, má za touto bankou pouze pohledávku z tohoto účtu. Tak je tomu i v případě peněžních prostředků na Účtu ke kreditní kartě, které je Navrhovatel oprávněn čerpat ať už jako Úvěr nebo jako prostředky, které nad rámec splacení půjčených prostředků na tento účet vložil. Transakce zatěžující Účet ke kreditní kartě je tak jak majetkovou újmou na straně Instituce, tak i na straně Navrhovatele.

Instituce, která je bankou, je podle § 12 odst. 1 zákona o bankách povinna „*postupovat obezřetně, zejména provádět obchody způsobem, který nepoškozuje zájmy jejich vkladatelů z hlediska návratnosti jejich vkladů a neohrožuje bezpečnost a stabilitu banky*“. Tato povinnost k obezřetnému podnikání je v případě poskytování spotřebitelských úvěrů konkretizována § 9 zákona o spotřebitelském úvěru, podle kterého je věřitel povinen ještě před jeho poskytnutím „*posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr*“.

Občanský zákoník ve svém § 415 zakotvuje obecnou preventivní povinnost, když stanoví, že „*[k]aždý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí*“.

Podle § 420 občanského zákoníku „*[k]aždý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti*“. Předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je tak porušení právní povinnosti, vznik škody a příčinná souvislost mezi uvedeným porušením a vzniklou škodou.

Povinnost obezřetně podnikat ve smyslu výše citovaného ustanovení zákona o bankách zahrnuje i povinnost Instituce nevystavovat její vkladatele, potažmo samotnou banku riziku, že jí poskytované úvěry nebudou spláceny. Jak Instituce uvedla, posuzovala v souladu s § 9 zákona o spotřebitelském úvěru úvěruschopnost Navrhovatele ve vztahu k Úvěru, tedy nikoliv ve vztahu k Úvěru navýšenému o zpřístupněné prostředky v rámci překročení. Ačkoliv se na spotřebitelský úvěr ve formě překročení úprava § 9 zákona o spotřebitelském úvěru nepoužije (jak vyplývá z § 22 odst. 4 tohoto zákona), měla Instituce podle názoru finančního arbitra posoudit úvěruschopnost Navrhovatele ve vztahu k prostředkům zpřístupněným Institucí nad rámec Úvěru na základě úpravy obezřetného podnikání v zákoně o bankách. Instituce tak svou povinnost stanovenou zákonem o bankách porušila, když Navrhovateli poskytla prostředky nad rámec Úvěru, aniž by předem ověřila, zda je Navrhovatel schopen řádně splácet i takto poskytnuté peněžní prostředky.

Jak bylo uvedeno shora, provedení transakce na vrub Účtu vedeného ke kreditní kartě je vedle újmy na straně Instituce i majetkovou újmou na straně Navrhovatele. Podle názoru finančního arbitra byla Instituce povinna v rámci obecné preventivní povinnosti neumožnit provedení takové transakce, kterou by měl být překročen aktuální zůstatek Úvěru. Umožněním takové transakce totiž Instituce způsobil majetkovou újmu jak sobě, tak i Navrhovateli. Ke shodnému závěru dospěl v citovaném rozhodnutí i Nejvyšší soud České republiky, když uvedl, že „*[p]lnila-li banka na základě pokynů žalovaného v rozsahu, který nebyl „kryt“ kreditním zůstatkem na účtu, vznikla by jí pohledávka za žalovaným, již by případně musela (s nejistým výsledkem) vymáhat, žalovanému by naopak v takovém případě vznikla nejen povinnost „záporný zůstatek“ na účtu bance zaplatit, nýbrž i povinnost zaplatit sankce představované „debetní úrokovou sazbou*“.

Instituce svým jednáním, kdy Navrhovateli poskytla peněžní prostředky nad rámec Úvěru, porušila jak svou povinnost obezřetného podnikání, tak i obecnou preventivní povinnost.

Instituce Navrhovateli v souvislosti s čerpáním prostředků nad rámec Úvěru účtovala Poplatek za překročení, který Navrhovatel uhradil, a způsobila tak Navrhovateli škodu.

Příčinou vzniku této škody na straně Navrhovatele bylo umožnění provedení transakce nad rámec aktuálního zůstatku nevyčerpaného Úvěru. Bez takového čerpání prostředků by nedošlo k překročení, které Instituce Poplatkem za překročení sankcionovala.

Tak i v případě, že by finanční arbitr neshledal ujednání připouštějící překročení jako neplatné, resp. na něj navazující ujednání Sazebníku o Poplatku za překročení, rozhodl by o povinnosti Instituce zaplatit Navrhovateli částku 900,- Kč, a to jako náhradu způsobené škody podle § 420 odst. 1 občanského zákoníku pro porušení obecné preventivní povinnosti upravené v § 415 téhož zákona.

8. K výrokům nálezu

Finanční arbitr dospěl k závěru, že možnost překročení si Navrhovatel a Instituce ve Smlouvě o kreditní kartě platně nesjednali. Instituci proto nevznikl platně nárok na úhradu Poplatku za překročení, ačkoliv Navrhovatel peněžní prostředky zpřístupněné Institucí nad rámec Úvěru čerpal.

Pokud pak Navrhovatel Instituci Poplatek za překročení opakovaně, celkem ve výši 900 Kč, uhradil, přijala Instituce plnění z neplatného právního úkonu a tak se bezdůvodně obohatila na úkor Navrhovatele. Instituce je proto povinna toto obohacení Navrhovateli vydat podle § 457 občanského zákoníku, tak jak je uvedeno ve výroku I. tohoto nálezu.

Jelikož finanční arbitr v nálezu vyhověl Navrhovateli, ukládá zároveň Instituci ve výroku II. tohoto nálezu v souladu s ustanovením § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci. Toto ustanovení pak zároveň stanoví výši ukládané sankce, která činí 10 % z částky, kterou je Instituce podle nálezu povinna zaplatit Navrhovateli, přičemž pokud je takto vypočtená sankce nižší než 15.000,- Kč, je finanční arbitr povinen uložit sankci právě ve výši 15.000,- Kč. Finanční arbitr proto v řízení uložil sankci na této spodní hranici. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve stanovené lhůtě a stanoveným způsobem.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

P o u č e n í :

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

V Praze dne 13. 8. 2014

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr